

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Другий (магістерський)</i>
Галузь знань	<i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>
Спеціальність	<i>051 Економіка</i>
Освітня програма	<i>Економіка бізнес-підприємства</i>
Статус дисципліни	<i>Нормативна</i>
Форма навчання	<i>очна(денна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>2021 р.н, 1 курс, осінній семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>3,5 кр/105 годин</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Екзамен/Модульна контрольна робота</i>
Розклад занять	<i>http://rozklad.kpi.ua/Schedules/ScheduleGroupSelection.aspx</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викла- дачів	Лектор: кандидат фізико-математичних наук, доцент Жуковська Ольга Ана- толіївна, 204-80-27 (204-85-06) Практичні : кандидат фізико-математичних наук, доцент Жуковська Ольга Анатоліївна, 204-80-27 (204-85-06)
Розміщення курсу	<i>https://classroom.google.com/c/Mjg3OTY5NTI5NTkz?cjc=hvqiuwx</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів компетентностей:

- ФК 1: застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для управління економічною діяльністю,
- ФК 4: використовувати сучасні інформаційні технології та економіко-математичні методи і моделі для дослідження економічних та соціальних процесів,
- ФК 8: оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

2.2. Основні завдання навчальної дисципліни.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти після засвоєння навчальної дисципліни мають продемонструвати такі результати навчання:

знання :

- ЗН 23: методів застосування сучасних економіко-математичних та інформаційних технологій для управління ризиками економічної діяльності в умовах ринкової економіки,
- ЗН 24: концептуальних положень оцінювання можливих ризиків та наслідків управлінських рішень в ринковій економіці.

уміння:

- УМ 8: вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління економічною діяльністю,
- УМ 10: обґрунтовувати рішення в умовах невизначеності, що потребують застосування нових підходів та економіко-математичного моделювання та прогнозування,
- УМ 11: застосовувати сучасні інформаційні технології у соціально-економічних дослідженнях,
- УМ 14: оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

досвід:

грамотно будувати адекватні економіко-математичні моделі та розв'язувати конкретні прикладні задачі з використанням інформаційних технологій на базі ПК;
будувати і застосовувати моделі прийняття рішень, аналізувати одержані результати і робити фахові висновки.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Дисципліна ґрунтується на теоретико-методологічній базі дисциплін: економічна теорія, макроекономіка, мікроекономіка, фінанси, менеджмент, економіко-математичні методи та моделі та забезпечує такі дисципліни: корпоративна економіка, управління проектами, підготовка магістерської дисертації.

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1	Ризик як економічна категорія. Етапи та основні принципи управління ризиком. Система кількісних оцінок економічного ризику. Експертні процедури та методи суб'єктивних оцінок при вимірюванні ризику. Основні ідеї технології прийняття колективних рішень.
Тема 2	Основи інтервальної арифметики
Тема 3	Принципи інтервального узагальнення моделей прийняття колективних рішень в умовах ризику
Тема 4	Загальна стратегія розв'язання задач системної взаємодії або системної протидії коаліцій. Принципи практичних дій коаліцій. Принцип мінімізації ризику
Тема 5	Ризик при прийнятті управлінських рішень. Методи зниження маркетингового ризику
Тема 6	Методи знаходження оптимального інтервального розв'язку системи лінійних рівнянь з інтервальними коефіцієнтами
Тема 7	Мінімізація економічних ризиків. Аналіз ризиків інвестиційних проектів.
Тема 8	Мінімізація ризику кадрових рішень
Тема 9	Інтервальне узагальнення моделей прийняття кадрових рішень в умовах ризику

4. Навчальні матеріали та ресурси

Основна література:

1. Жуковська О.А. Основи інтервального аналізу (гриф МОН) навч.пос. – К.: Освіта України, 2009. – 132 с.
2. Жуковська О.А., Файнзілберг Л.С. Математичні моделі прийняття колективних рішень Монографія – К.: Освіта України, 2009. – 160 с.

Додаткова література:

1. Вітлінський В. В., Наконечний С. І. Ризик у менеджменті. – К. : ТОВ “Боирсфен_М”, 1996. — 112 с.
2. Гранатуров В.М. Экономический риск: сущность, методы измерения и пути снижения: Учеб. пособие. — М.: Дело и сервис, 2002. — 160 с.
3. Донец Л.И. Экономические риски. Учеб. пособие. — Донецк: ДонДУЭТ, 2003. — 152 с.
4. Гранатуров В.М., Шевчук О.Б. Ризики підприємницької діяльності: проблеми аналізу. Київ: Зв’язок, 2000.
5. Івченко І.Ю. Економічні ризики. Навч. посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 2004. — 304 с.
6. Камінський А.Б. Економічний ризик та методи його вимірювання. — К.: Козаки, 2002. — 120 с.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

В межах вивчення дисципліни протягом семестру заплановано проведення лекційних та практичних занять, розв’язання конкретних господарських ситуацій (у т.ч. кейс-завдання), проведення дискусій, обговорення аналітичних прикладів із проведенням презентацій.

Навчальним планом передбачено індивідуальне завдання у вигляді розрахункової роботи.

Під час вивчення матеріалу застосовуються такі методи колективного та активного навчання:

- 1) особистісно-орієнтовані технології, засновані на активних формах в методах навчання: мозковий штурм під час колективних дискусій, розв’язання кейсів, інтерактивне спілкування.
- 2) методи проблемного навчання (проблемний виклад матеріалу), частково пошукові завдання, аналітичні доповіді та аналіз окремих ситуацій;
- 3) інформаційно-комунікаційні технології, що забезпечують проблемно-дослідницький характер процесу навчання та активізацію самостійної роботи студентів (електронні презентації для лекційних занять, використання аудіо-, відео-підтримки навчальних занять), доповнення традиційних навчальних занять засобами взаємодії на основі мережевих комунікаційних можливостей (інтернет-лекції, інтернет-семінари під час дистанційного навчання).

Нижче наведена тематика та структурно-логічна побудова курсу (календарний план):

Тиждень навчання	Тема, що вивчається	Оцінювання
1-2	Ризик як економічна категорія. Етапи та основні принципи управління ризиком. Система кількісних оцінок економічного ризику. Експертні процедури та методи суб’єктивних оцінок при вимірюванні ризику. Основні ідеї технології прийняття колективних рішень.	Аналітичні приклади 1
2-4	Основи інтервальної арифметики	Кейс-завдання 2 (частина 1 та частина 2)
4-6	Принципи інтервального узагальнення моделей прийняття колективних рішень в умовах ризику	Кейс-завдання 3
6-8	Загальна стратегія розв’язання задач системної взаємодії або системної протидії коаліцій. Принципи практичних дій коаліцій. Принцип мінімізації ризику	Аналітичні приклади 2
8-10	Ризик при прийнятті управлінських рішень. Методи зниження маркетингового ризику	Кейс-завдання 4
10-12	Методи знаходження оптимального інтервального	Кейс-завдання 5

	розв'язку системи лінійних рівнянь з інтервальними коефіцієнтами	
12-14	Мінімізація економічних ризиків. Аналіз ризиків інвестиційних проектів.	Дискусія та кейс-завдання 6
14-16	Мінімізація ризику кадрових рішень	Кейс-завдання 7
16-18	Інтервальне узагальнення моделей прийняття кадрових рішень в умовах ризику	МКР
	Семестровий контроль (сесія, за розкладом)	Письмовий екзамен

6. Самостійна робота студента

Самостійна робота студентів передбачена у вигляді більш глибокого опрацювання теоретичних матеріалів лекцій, виконання практичних завдань, підготовки до модульної контрольної роботи, написання розрахункової та підготовки до складання іспиту.

№ з/п	Самостійна робота студентів	Кількість годин СРС
1	Підготовка до аудиторного заняття: експертні процедури та методи суб'єктивних оцінок при вимірюванні ризику.	3
2	Підготовка до аудиторного заняття: основи інтервальної арифметики. Підготовка до захисту завдання.	2
3	Підготовка до аудиторного заняття: принципи інтервального узагальнення моделей прийняття колективних рішень в умовах ризику. Підготовка до захисту завдання	2
4	Підготовка аналітичних прикладів, які ілюструють процес розв'язання задач системної взаємодії або системної протидії коаліцій.	2
5	Підготовка до аудиторного заняття: методи зниження маркетингового ризику	2
6	с та підготовка аналітичних прикладів знаходження оптимального інтервального розв'язку системи лінійних рівнянь з інтервальними коефіцієнтами	2
7	Підготовка до дискусії на тему «Аналіз ризиків інвестиційних проектів»	2
8	Виконання кейс завдання та підготовка до дискусії на тему «Мінімізація ризику кадрових рішень»	2
9	Виконання кейс завдання «Інтервальне узагальнення моделей прийняття кадрових рішень в умовах ризику»	2
12	Написання розрахункової роботи	2
13	Підготовка до екзамену	30

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Порушення термінів виконання завдань та заохочувальні бали:

Ключовими заходами при викладанні дисципліни є ті, які формують семестровий рейтинг студента. Тому студенти мають своєчасно виконувати завдання на практичних заняттях, писати модульну контрольну роботу у середині викладення курсу.

Штрафні бали з дисципліни передбачено за порушення термінів здачі розрахункової роботи (-3 штрафних бали за запізнення).

Заохочувальні бали студент може отримати за поглиблене вивчення окремих тем курсу, що може бути представлене у вигляді наукових тез, наукової статті, есе, презентації тощо, а також за активну участь у дискусіях на практичних та лекційних заняттях.

Відвідування занять та поведінка на заняттях:

Відвідування занять є вільним, бали за присутність на лекції не додаються, і штрафні бали за пропуски занять не передбачено. Втім, вагома частина рейтингу студента формується через активну участь у заходах на практичних заняттях, а саме у вирішенні завдань, груповій та індивідуальній роботі. Тому пропуск практичного заняття не дає можливість отримати студенту бали у семестровий рейтинг.

На заняттях студенту дозволяється користуватись інтерактивними засобами навчання, в т.ч. виходити в інтернет із метою пошуку навчальної або довідкової інформації, якщо це передбачено тематикою завдання. Активність студента на парах, його готовність до дискусій та участь в обговоренні навчальних питань може бути оцінена заохочувальними балами на розсуд викладача.

Захист індивідуального семестрового завдання передбачено у вигляді стислої доповіді за виконаним завданням, та відповідей на запитання. За форсмажорних обставин, що зумовили нестачу часу, індивідуальне семестрове завдання зараховується за результатами представленої готової роботи та із урахуванням відповідей на запитання викладача щодо виконаної роботи, поставлені в індивідуальному порядку.

Пропущені контрольні заходи:

Якщо контрольні заходи пропущені з поважних причин (хвороба або вагомі життєві обставини), студенту надається можливість додатково скласти контрольне завдання протягом найближчого тижня. В разі порушення термінів і невиконання завдання з неповажних причин, студент не допускається до складання екзамену в основну сесію.

Політика щодо академічної доброчесності докладно описано у Кодексі Честі КПІ ім. Ігоря Сікорського. Це передбачає, що студент бере повну відповідальність за те, що всі виконані ним завдання відповідають принципам академічної доброчесності.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Оцінювання ґрунтується на застосуванні рейтингової системи оцінювання, яка передбачає систематичну роботу студентів протягом семестру і складається з наступних заходів:

1. Рейтинг студента з дисципліни складається з балів, що він отримує за:

- роботу на комп'ютерних практикумах (9 практикумів);
- виконання МКР.

Критерії нарахування балів:

2.1. Виконання комп'ютерних практикумів:

- бездоганно виконаний практикум – 4 бали;
- є певні недоліки у підготовці та/або виконанні практикуму – 2 бали;

2.2. Виконання МКР:

- повне, безпомилкове розв'язування завдання – 16-15 балів;
- розв'язування завдання з незначними недоліками – 14-12 балів;
- розв'язування завдання виконано з певними помилками – 11-10 балів;
- роботу не зараховано (завдання не виконане або є грубі помилки) – 0 балів.

3. Умовою першої атестації є отримання не менше 6 балів та виконання всіх комп'ютерних практикумів (на час атестації). Умовою другої атестації – отримання не менше 22 балів, виконання всіх комп'ютерних практикумів (на час атестації) та зарахування МКР.

4. Умовою допуску до екзамену є зарахування всіх комп'ютерних практикумів, МКР та стартовий рейтинг не менше 28 балів.

5. На екзамені студенти виконують письмову контрольну роботу. Кожне завдання містить два теоретичних запитання (завдання) і одне практичне. Кожне запитання (завдання) оцінюється у 16 балів за такими критеріями:

– «відмінно», повна відповідь, не менше 90% потрібної інформації (повне, безпомилкове розв'язування завдання) – 16-15 балів;

– «добре», достатньо повна відповідь, не менше 75% потрібної інформації або незначні неточності (повне розв'язування завдання з незначними неточностями) – 14-12 балів;

– «задовільно», неповна відповідь, не менше 60% потрібної інформації та деякі помилки (завдання виконане з певними недоліками) – 11 балів;

– «незадовільно», відповідь не відповідає умовам до «задовільно» – 0 балів.

6. Сума стартових балів і балів за екзаменаційну контрольну роботу переводиться до екзаменаційної оцінки згідно з таблицею:

7. Сума стартових балів та балів за екзаменаційну контрольну роботу переводиться до екзаменаційної оцінки згідно з таблицею:

Бали: розрахункова робота + кейс-роботи та аналітичні доповіді (аналітичні приклади) + МКР + + екзаменаційна контрольна робота	Оцінка
100...95	Відмінно
94...85	Дуже добре
84...75	Добре
74...65	Задовільно
64...60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Є не зараховані кейс-роботи або не здана розрахункова робота або стартовий рейтинг менше 20 балів	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Докладний перелік питань, які виносяться на семестровий контроль, представлений у дистанційному курсі дисципліни.

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом кафедри економічної кібернетики, к.ф.-м.н., доцентом Жуковською Ольгою Анатоліївною

Ухвалено кафедрою економічної кібернетики (протокол № 1 від 30.08.2021)

Погоджено Методичною комісією факультету менеджменту та маркетингу (протокол № 1 від 14.09.2021)